Betere basisvaardigheden en mogelijkheden om mee te doen in de omgeving voor inwoners van Nieuwegein in 2025

Resultaten onderzoek naar impact van trajecten basisvaardigheden Nieuwegein als onderdeel van de SAVE Monitor (Scientific Analysis and Valorisation of Education for Adults)

door Prof. Dr. Maurice de Greef

Jaarlijks faciliteert de gemeente Nieuwegein trajecten basisvaardigheden voor haar volwassen inwoners met als doel, dat zij een betere plek in de samenleving krijgen. Deze trajecten dragen bij aan één van de doelen van het 'Deltaplan Laaggeletterdheid' namelijk 'meer inwoners aan de slag met taal, rekenen en digitale vaardigheden'. Deze rapportage beschrijft de uiteindelijke impact van de trajecten basisvaardigheden uit 2025 voor de samenleving in de gemeente Nieuwegein.

© Artéduc, Vught

Aanpak basisvaardigheden in Nieuwegein

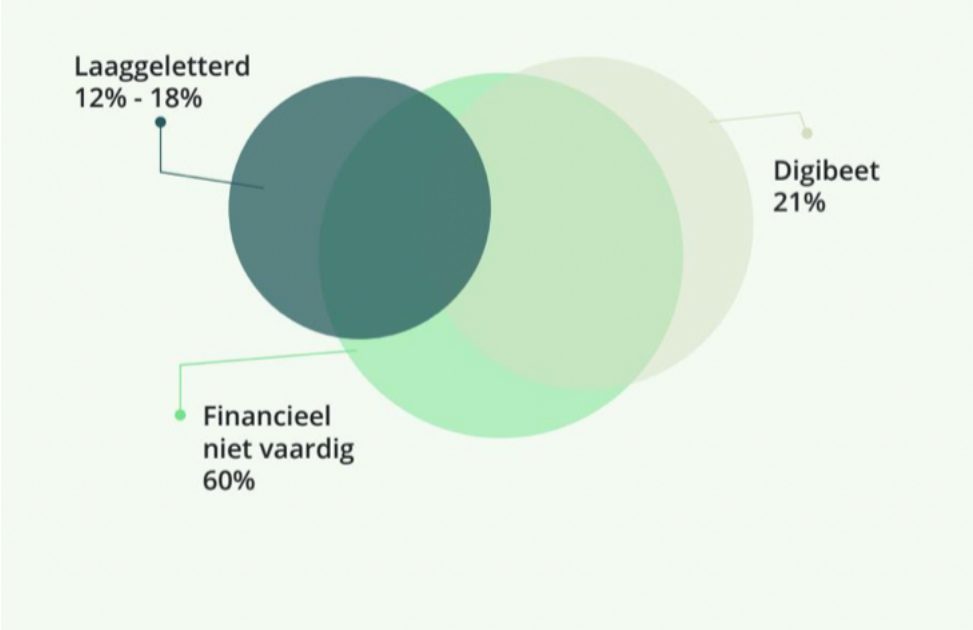
Een groot aantal inwoners in Nederland ondervindt dagelijks problemen met lezen en schrijven, waardoor ze niet volledig kunnen deelnemen aan de samenleving. Volgens de resultaten van het PIAAC onderzoek (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) zijn dit maar liefst 1.8 miljoen mensen (Buisman et al., 2024).
Ook in de gemeente Nieuwegein is deze groep groot. Uit het 'Deltaplan Laaggeletterdheid: Nieuwegein Basisvaardig' blijkt dat circa 8200 inwoners moeite hebben met basisvaardigheden (Gemeente Nieuwegein, 2023). Om die reden kiest de gemeente er expliciet voor om meer in te zetten op basisvaardigheden. Eén van de doelstellingen van het plan is dan ook om via scholing onder volwassenen de beperkte basisvaardigheden te verhelpen. Hiermee hoopt men de inwoners met beperkte vaardigheden meer kansen te geven zodat ze actief kunnen deelnemen aan de samenleving. In samenwerking met diverse aanbieders wordt deze scholing gefaciliteerd. Een aanbod dat gekoppeld is aan de maatschappelijke context en dat bijdraagt aan het beoogde maatschappelijk effect. In deze rapportage worden de uitkomsten van het onderzoek naar de impact van deze trajecten in 2025 beschreven. Voor de gehanteerde onderzoeksmethodiek wordt verwezen naar bijlage 1.

Impact op basisvaardigheden

Uit de analyses wordt duidelijk, dat **94%** van de deelnemers een leersucces ervaart op één van de gebieden. Dat houdt in, dat bijna alle deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie leersucces ervaren en dus een betere plek in de samenleving of op de arbeidsmarkt krijgen. Op basis van het landelijk onderzoek zou dat percentage boven de 85% of hoger moeten zijn wat het geval is (De Greef, 2025).
Eén van de eerste doelstellingen van de trajecten volwasseneneducatie is ervoor te zorgen dat de deelnemers betere basisvaardigheden krijgen. Een groot deel van de Nederlandse bevolking heeft beperkte basisvaardigheden. Figuur 1 laat bijvoorbeeld zien, dat 12% tot 18% van de inwoners laaggeletterd is, dat 60% niet financieel vaardig is en 21% problemen ondervindt met het gebruiken van digitale vaardigheden. Zoals uit figuur 1 blijkt ervaren sommige inwoners problemen op meerdere gebieden. Zij ervaren dat ze bepaalde dingen in hun privéleven en op het werk niet kunnen doen, doordat ze op diverse gebieden onvoldoende basisvaardigheden hebben.

© Artéduc, Vught

Figuur 1: Aandeel Nederlandse bevolking met beperkte basisvaardigheden naar soort vaardigheid (De Greef & De Haan, 2023, p. 12).

Uit de onderzoekresultaten onder de deelnemers van de trajecten basisvaardigheden blijkt dat **58% van de deelnemers ervaart beter de taal kan toepassen in de praktijk**. Daarnaast blijkt uit het onderzoek dat ook **38% van de deelnemers ervaart beter de digitale vaardigheden te kunnen toepassen**.

Impact op het meedoen in de samenleving

Om te kijken of deelnemers actiever zijn geworden in de samenleving na deelname aan scholing is door De Greef en Heimens Visser (2020) een meta-analyse gedaan naar de impact van scholing onder 3027 korteropgeleiden onder het databestand behorende bij het SIT-instrument (Social Inclusion after Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010). Met dit instrument wordt bekeken of mensen een betere plek in de samenleving hebben gekregen. Het focust zich met name op kwetsbare deelnemers die deels werkloos zijn en middels een leertraject een vervolgopleiding of een baan wensen te krijgen. Uit de analyse onder de 15 tot 65-jarigen zonder baan wordt duidelijk, dat een groot deel van de deelnemers na deelname aan een post-initieel leertraject op verschillende gebieden een betere plek in de samenleving krijgt (De Greef en Heimens Visser, 2020). Duidelijk wordt, dat een groot deel van de deelnemers

© Artéduc, Vught

onder andere ervaart assertiever te zijn geworden (oftewel meer zelfvertrouwen te hebben gekregen en problemen te kunnen oplossen), ervaart meer vaardigheden te hebben gekregen om actief te zijn in de wijk en ervaart betere vaardigheden te hebben gekregen om contacten te leggen met andere mensen. Ook wordt duidelijk dat een groot aantal deelnemers actiever is geworden in de omgeving, andere mensen is gaan ontmoeten, haar of zijn privécontacten heeft verbeterd, is gaan deelnemen aan natuur- en sportactiviteiten (zoals het meer gaan bewegen) en uit een isolementspositie is gekomen (De Greef en Heimens Visser, 2020). Uit dit onderzoek blijkt dat 40% tot 60% van de deelnemers een betere plek in de samenleving heeft gekregen en actiever is gaan meedoen in de samenleving.

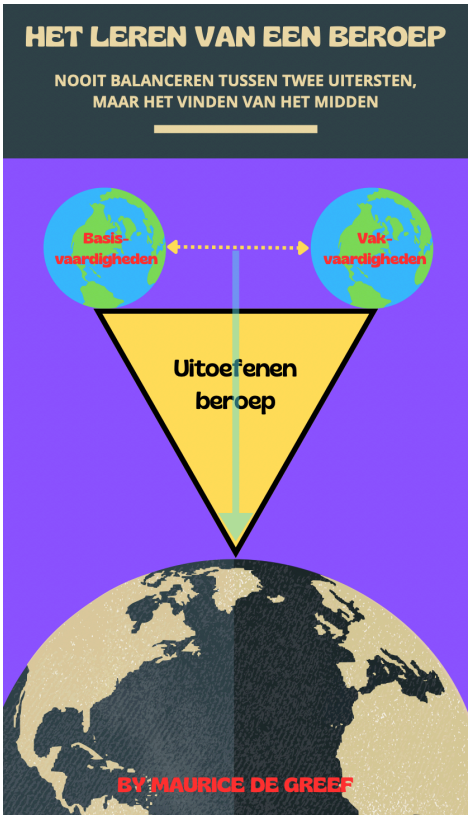
Uit het onderzoek onder de deelnemers van de trajecten basisvaardigheden blijkt, dat **54% ervaart assertiever te zijn geworden**. Ook ervaart **42.9% actiever te zijn geworden in de omgeving en meer mensen te zijn gaan ontmoeten**. Daarnaast **ervaart 30.6% te zijn gaan deelnemen aan natuur- en sportactiviteiten**. In vergelijking met het landelijk onderzoek zijn deze resultaten vergelijkbaar.

Impact van taal op financiën

Slechts 40% van de inwoners in Nederland hebben voldoende basale financiële vaardigheden (Van Rooij et al., 2011). De financiële vaardigheden worden vaak gerelateerd aan financiële taalvaardigheden. Door een laag niveau van financiële taalvaardigheden kan iemands kredietwaardigheid in de problemen komen, waardoor een te zware schuldenlast en faillissement het gevolg kunnen zijn (Ali et al., 2014).
Dit indiceert dat hoe beter iemand zijn financiële taalvaardigheden beheerst, hoe beter zijn financiële planning en financiële tevredenheid zijn (Ali et al., 2014). Deze financiële taalvaardigheden zijn breder dan sec het vermogen om te lezen en te schrijven in de taal van de wereld van financiën en boekhouding (Bay et al., 2014). Uit het onderzoek onder de deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie blijkt, dat **51.5% ervaart beter de financiën te kunnen beheren**.

© Artéduc, Vught

Impact van taal op werk

Taalscholing kan ook een positieve impact hebben op het functioneren en leven van werknemers. Zo laat onderzoek zien, dat ze een positiever zelfbeeld krijgen, dat hun zelfwerkzaamheid toeneemt en dat hun taalvaardigheden verbeterd worden (Perin, 1997). Voor het bedrijf zelf kan taalscholing uiteindelijk tot minder kosten leiden, doordat er minder fouten gemaakt worden en men minder herstelwerkzaamheden hoeft uit te voeren (Visscher en Tops, 2015). Vergelijkbaar zijn de uitkomsten van het onderzoek van Hall (2014), dat aangeeft dat er sprake is van minder verspilling en dat de productiviteit verhoogd wordt. Volwassenen kunnen na deelname aan een leertraject een stage gaan lopen, beter gaan functioneren in een betaalde baan (met begeleiding), werk gaan zoeken of vrijwilligerswerk gaan doen (als eerste opstap naar de arbeidsmarkt). Uit het onderzoek onder de deelnemers van de trajecten volwasseneneducatie blijkt, dat als neveneffect **circa 18% tot 22% ervaart een betaalde baan (met begeleiding) te hebben gekregen of daar beter in te functioneren.** Daarnaast is **circa 22% van de deelnemers een baan gaan zoeken**. Ook is **18% stage gaan lopen of circa 28% vrijwilligerswerk gaan doen**. Dus de trajecten volwasseneneducatie hebben voor een aantal deelnemers als neveneffect ook een impact op hun arbeidsmarktpositie.

Goede impact van het trajecten basisvaardigheden

Zoals eerder aangegeven is één van de doelstellingen van het 'Deltaplan Laaggeletterdheid' om via scholing onder volwassenen de beperkte basisvaardigheden te verhelpen.
Uit de meting wordt duidelijk, dat:

- circa 58% van de deelnemers een betere taalbeheersing krijgt;
- circa 30% tot 55% van de deelnemers een betere plek in de samenleving krijgt;
- circa 52% ervaart beter de financiën te kunnen beheren.

Als men de resultaten van het landelijk onderzoek vergelijkt, kan men spreken van een goed resultaat. Hieruit blijkt, dat investering in trajecten basisvaardigheden ervoor zorgt dat de inwoners in de gemeente Nieuwegein alsnog een betere plek in de samenleving kunnen krijgen en dat ze aan hun basisvaardigheden kunnen werken, zoals men voor ogen had bij de opstelling van het 'Deltaplan Laaggeletterdheid'.

© Artéduc, Vught

Referenties

Alamprese, J.A. et al. (2011). Effects of a structured decoding curriculum on adult literacy learners' reading development. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): pp. 154-172.

Ali, A., Abd Rahman, M.S., & Bakar, A. (2014). Financial Satisfaction and the Influence of Financial Literacy in Malaysia. *Social Indicators Research (120)*, pp. 137-156.

Bay, C., Catasús, B., & Johed, G. (2014). Situating financial literacy. *Critical Perspectives on Accounting 25,* pp. 36-45.

Buisman, M., Bollen, I., Jacobs, B., Huijts, T., Cornelisse, R., Van Guilik, N., Elshof, D. & Van Griensven, L. (2024). *PIAAC 2023: Kernvaardigheden van volwassenen. Resultaten van de Nederlandse survey 2023.* Amstelveen: Kohnstamm Instituut.

De Greef, M. & De Haan, M. (2023). *Aandachtspunten bij laaggeletterdheid voor de Belastingdienst.* Utrecht: De Belastingdienst.

De Greef, M. & Heimens Visser. (2020). *Succesfactoren voor post-initiële arbeidsmarktgerichte scholing.* Vught / Delft: Artéduc / Blackbird Impact.

De Greef, M., Segers, M., Verté, D., De Greef, R. & Meulenbrug, J. (2009). *Leren voor Leven een eigen plek in het dagelijks leven.* Velp: Spectrum CMO Gelderland.

De Greef, M., Segers, M. & Verté, D. (2010). Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion, *Studies in Educational Evaluation (36)*, 42 - 61.

Gemeente Nieuwegein. (2023). *Nieuwegein Basisvaardig: Achterstanden verkleinen door investeren in basisvaardigheden. Deltaplan Laaggeletterdheid 2023-2026.* Nieuwegein: Gemeente Nieuwegein.

Greenberg, D. et al. (2011). A Randomized Control Study of Instructional Approaches for Struggling Adult Readers. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): pp. 101-117.

Hall, C. (2014). Getting to "Yes": What Works in Workplace Literacy and Essential Skills. *Canadian Learning Journal Spring 2014,* pp. 21-23.

Hock, M.F. & Mellard, D.F. (2011). Efficacy of learning strategies instruction in adult education. *Journal of Research on Educational Effectiveness*, 4, (2): 134-153.

Kok, L. & Scholte, R. (2013). *Rendement van cursussen voor laaggeletterden.* Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

Perin, D. (1997). Workplace Literacy Assessment. *Dyslexia 3,* pp. 190-200.

Sabatini, J.P. et al. (2011). Relative effectiveness of reading intervention programs for adults with low literacy. Journal of Research on Educational Effectiveness, 4, (2): 118-133.

Van Rooij, M., Lusardi, A., & Alessie, A. (2011).Financial literacy and stock market participation. *Journal of Financial Economics 101,* pp. 449-472.

Verté, D., De Witte, N. & De Donder, L. (2007). *Schaakmat of aan zet? Monitor voor lokaal ouderenbeleid in Vlaanderen.* Brugge: Uitgeverij Van den Broele.

Visscher, K., & Tops, J. (2015). *Investeren in taal levert veel op!* Utrecht: Capgemini Consulting.

© Artéduc, Vught

Bijlage 1: Onderzoeksmethodiek

In 2025 en begin 2026 is onder een aantal deelnemers aan trajecten basisvaardigheden in de gemeente Nieuwegein een vragenlijst afgenomen. Er zijn in principe 2 meetmomenten geweest, te weten: T^0 en na circa 15 weken T^1. Dit is verspreid over het najaar van 2025 en het begin van 2026 daar niet alle trajecten een gelijktijdig startmoment hadden. Uiteindelijk is een analyse gedaan onder de deelnemers die zowel vragenlijst 1 als 2 hadden ingevuld. Tijdens de metingen zijn allereerst de socio-demografische kenmerken, zoals geslacht, nationaliteit, leeftijd, hoogste vooropleiding, aantal opleidingsjaren, het hebben van een diploma of een (vrijwilligers)baan in kaart gebracht (gebaseerd op onderzoek van Verté et al., 2007). Bij de meting is daarnaast gebruik gemaakt van de gevalideerde SIT-vragenlijst (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010).

Van het SIT-instrument (Sociale Inclusie na Transfer) van De Greef, Segers en Verté (2010) zijn zes verschillende variabelen gebruikt. Allereerst de variabele **'Nationale Taalvaardigheden'.** Deze variabele bestaat uit negen items met een Likertschaal van 1 - 10. Voorbeelden van items zijn:

- Ik kan schrijven wat ik bedoel.
- Ik kan de krant, een boek of iets anders lezen.

Ten tweede is gebruikt gemaakt van de variabele **'Assertiviteit'** (bestaande uit vijf items met een Likertschaal van 1 - 10). Voorbeelden van items zijn:

- Ik kan voor mezelf opkomen.
- Ik kan problemen oplossen.

De derde variabele is **'Ontmoeten & ondernemen'** (bestaande uit vier items met een Likertschaal van 1 - 10). Voorbeelden van items zijn:

- Ik ontmoet voldoende mensen.
- Ik doe nieuwe contacten op.

De vierde variabele bracht in kaart of men is gaan deelnemen aan natuur- en sportactiviteiten middels de variabele **'Natuur- en sportactiviteiten'** (bestaande uit vier items met een Likertschaal van 1 - 10). Voorbeelden van items zijn:

- Ik ga de natuur in.
- Ik neem deel aan sportactiviteiten.

Ten vijfde brengt de variabele **'Opvoeding en Gedrag'** in kaart of de deelnemers ervaren hun kinderen beter te kunnen opvoeden. Deze variabele bestaat uit 4 items met een Likertschaal van 1 - 10. Voorbeelden van items zijn:

- Ik weet voldoende over de opvoeding van mijn kind(eren)
- Ik let op het gedrag van mijn kind(eren)

© Artéduc, Vught

Ten zesde brengt de variabele **'Financiële vaardigheden'** in kaart of de deelnemers ervaren hun kinderen beter te kunnen opvoeden. Deze variabele bestaat uit 8 items met een Likertschaal van 1 - 10. Voorbeelden van items zijn:

- Ik weet welke vaste kosten ik heb per maand
- Ik bankier online

Daarnaast is in kaart gebracht of de arbeidsmarktpositie van de deelnemers verbeterd is door te kijken naar het verkrijgen of beter functioneren in een betaalde baan (met of zonder begeleiding), het verkrijgen van vrijwilligerswerk, het gaan zoeken van een baan of het gaan stage lopen.
Om de impact van het traject basisvaardigheden in kaart te brengen, zijn middels SPSS 29.0 verschilvariabelen gemaakt en is per variabele het percentage deelnemers, dat een groei heeft doorgemaakt, bepaald.

De zelfperceptiemaat onder de respondenten blijkt een betrouwbare maat te zijn voor deze resultaten aangezien eerder onderzoek van De Greef et al. (2009) heeft aangetoond, dat door het zelf scoren van de beheersing van diverse vaardigheden de verwachte overschatting van de deelnemers uitbleef. Dezelfde scores door docenten (over de betreffende vaardigheden van de deelnemers) bleken namelijk veel hoger te zijn dan die van de deelnemers zelf. Daarnaast tonen Kok en Scholte (2013) door vergelijking van scores op de schalen van het SIT-instrument met scores op objectieve internationale taaltoetsen (Alamprese et al., 2011; Sabatini et al., 2011;, Greenberg et al., 2011; Hock & Mellard, 2011) aan, dat de gemiddelde stijging van de testscores van deelnemers vergelijkbaar zijn. Hierbij is de hoogte van de scores op de objectieve internationale taaltoetsen vergeleken met de hoogte van de scores via het SIT-instrument.

© Artéduc, Vught